

พระธรรมเทศนา จักรธรรมกถา
พระเทพปริยัติมุนี (สมคิด เขมจารี ป.ธ.๙)

วัดทองนพคุณ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
แสดงในงานสถาปนาสถาบันอาศรมศิลป์ ครบ ๒ ปี
วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
เวลา ๐๙.๓๐ น.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
ปฏิรูป เวส เทส อริยมิตฺตฺกโร สฺยา
สมฺมาปณฺธิสมฺปนฺโน ปุพฺเพ ปุณฺณโกโต นโร
ธณฺเฑ ฐนํ ยโส กิตฺติ สุขญฺเจตฺถิวคฺคตฺติติ.

อง. จตุกก. ๒๑/๕๒

บัดนี้ จักแสดงพระธรรมเทศนาในจักรธรรมกถา พรรณธรรมดุจล้อรด เพื่อฉลองศรัทธา ประดับปัญญา
บารมี เพิ่มพูนกุศลบุญราศีธรรมสวนกิจ ของสาธุชนผู้สนใจสดับพระธรรมเทศนา พอสมควรแก่เวลาเป็นลำดับไป
สถาบันอาศรมศิลป์ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติให้เข้าถึงสาระสำคัญของการดำรงชีวิต ซึ่ง
ตั้งอยู่บนความจริง ความงาม และความดี โดยจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ มงคลธรรม
สุนทรียธรรม และวัฒนธรรม ได้นำสัญลักษณ์ซึ่งมีลักษณะคล้ายดวงอาทิตย์กำลังหมุนมาเป็นตราเครื่องหมาย คล้าย
กับว่าให้ดูการปฏิบัติหน้าที่ ดวงอาทิตย์มีหน้าที่คือการให้แสงสว่างในกลางวัน ส่วนดวงจันทร์ให้แสงสว่างในกลางคืน
ทำหน้าที่ไม่เคยหยุด หมุนเวียนเปลี่ยนไปตลอดเวลา ถ้าจะอุปมาก็เหมือนล้อรถมีการหมุนไปเคลื่อนไป ใน
พระพุทธศาสนาจึงมีตราธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์เครื่องหมาย สถาบันอาศรมศิลป์มีสัญลักษณ์มีลักษณะคล้ายดวง
อาทิตย์กำลังหมุนมีรัศมีมีแสงสว่าง มีความหมายคล้ายกับธรรมจักร กงล้อคือพระธรรมหมุนนำบุคคลให้ได้รับ
การศึกษา เคลื่อนเข้าหาสัจธรรมทั้งปวง

การที่ได้นำพระธรรมเทศนาจักรธรรมกถามาแสดงในวาระนี้ ก็เพื่อเป็นเครื่องแสดงซึ่งถึงตราสัญลักษณ์ ซึ่งมี
ลักษณะคล้ายดวงอาทิตย์มีรัศมีมีแสงสว่าง กำจัดความมืดมองเห็นทาง สร้างความร้อนความอบอุ่น หมุนไปในโลก

และมีความหมายคล้ายธรรมจักร กงล้อคือธรรมะ หรือจักกัสมบัติ เพราะเป็นจุดล้อมนุพัตถัน นำผู้ประพฤติปฏิบัติ ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าโดยลำดับ และเป็นเหตุเป็นปัจจัยสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมดังกล่าวนี้ ลำดับนี้ จักได้แสดงข้อธรรมหมวดหนึ่งเรียกว่า จักรธรรม ธรรมะ เป็นจุดล้อมนุพัตถัน นำบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติให้ก้าวไปสู่ความเจริญ และอนุวัตรตามตราสัญลักษณ์คล้ายธรรมจักร ของสถาบันอาศรมศิลป์ต่อไป ตามนัยแห่งพระบาลีที่ได้ตั้งไว้เป็นบทตั้งพระธรรมเทศนาว่า

ปฏิรูป เวส เทเส อริยมัคคกโร สียา
 สมมาปณิสสมปโน ปุพเพ ปุณณกโต นโร
 ธณฺถ ฐนํ ยโส กิตติ สุขญเจตริวัตตติ

แปลว่า นรชนพึงอยู่ในประเทศอันสมควร พึงทำอริยชนให้เป็นมิตร พึงถึงพร้อมด้วยการตั้งตนไว้ชอบ พึงเป็นผู้มีบุญอันได้ทำไว้แล้วในกาลก่อน ธัญญาชาติ ทรัพย์สินเงินทอง ยศ เกียรติคุณ และความสุภาพสุใจย่อม พรั่งพร้อมหอมล้อมผู้นั้น ดังนี้

ในพระพุทธภาษิตนี้ มีธรรมเป็นประจักษ์จลลยนต์ ที่สามารถนำบุคคลให้ถึงความเจริญด้วยธัญญาหาร ทรัพย์ศฤงคาร ยศ เกียรติ และความสุภาพสุกายใจ ๔ ประการ คือ

๑. ปฏิรูปเทสวาสะ
๒. สัมปยุตฺตสสยะ
๓. อตฺตสัมมาปณิธิ
๔. ปุพเพกตปุณญตา

ใน ๔ ประการนั้น ธรรมะอันเป็นจุดล้อมนุพัตถันที่ ๑ คือ ปฏิรูปเทสวาสะ แปลว่า อยู่ในประเทศอันสมควร ล้อมที่ ๑ นี้ คือการเลือกที่อยู่ หมายถึงที่อยู่อาศัยจริงๆ เรื่องที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยข้อต้นที่บุคคลจะต้องเลือกต้องหาดังที่กล่าวกันว่า จะบวชต้องเลือกวัด จะเรียนต้องเลือกสำนัก จะทำอะไรต้องเลือกที่ดิน จะตั้งค่ายต้องเลือกชัยภูมิ จะค้าขายต้องเลือกทำเล เป็นต้น เรื่องถิ่นที่อยู่ที่มีความสำคัญ ดังนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ปฏิรูปเทศ คือประเทศอันสมควร เหมาะสม กำหนดนิยามได้แก่ประเทศหรือถิ่นที่อยู่อาศัยอันประกอบด้วยสัมปายะ ๔ อย่าง คือ

๑. อาวาสสัมปายะ สถานที่สบาย
๒. บุคคลสัมปายะ บุคคลในดินนั้นเป็นคนดีมีศีลธรรม
๓. อาหารสัมปายะ อาหารการกินอุดมพอสมควร
๔. ธรรมสัมปายะ มีหลักการปกครอง จารีต ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงาม

อีกนัยหนึ่ง คำว่า ประเทศอันสมควร มีบรรยายเป็น ๓ ประการ คือ ภูมิประเทศ ๑ กายประเทศ ๑ ธรรมประเทศ ๑

ภูมิประเทศหมายถึงถิ่นฐานบ้านเมืองอันเป็นที่อยู่อาศัย เหมาะเจาะที่จะตั้งถิ่นฐานทำมาหากินสะดวกสบาย ทำกินเลี้ยงชีพได้ง่าย ตั้งหลักปักฐาน ตั้งเนื้อตั้งตัวให้เป็นหลักเป็นแหล่ง เป็นเงินเป็นอัน เป็นล่ำเป็นสัน อยู่ดีกินดี มีหน้ามีตา มีเกียรติมียศ ปราภคตามคำว่า “ทรัพย์มีอยู่ในดิน สินมีอยู่ในน้ำ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว”

กายประเทศ ประเทศคือกาย ถ้าไม่สมประกอบถูกโรครักภัยเบียดเบียน เป็นร่างกายที่ไม่สุขสมบูรณ์ ก็ไม่สามารถที่จะเพิ่มพูนกิจการในหน้าที่ให้ดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย บุคคลจึงต้องอาศัยประเทศคือกายอันยาวาวหนาคับกว้างสอกล้น เป็นที่สมควรประการหนึ่ง สดุดานัน กมฺพปจฺจยา สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นปัจจัย ผู้ไม่ฆ่าสัตว์เกิดมามีอายุยืน ผู้ฆ่าสัตว์มีอายุสั้น ผู้ไม่ถูกโรครักภัยเบียดเบียน เพราะไม่เบียดเบียนสัตว์ ผู้ถูกโรครักภัยเบียดเบียน เพราะเบียดเบียนทรมาณสัตว์

จึงเป็นเครื่องชี้ชัดว่า บุคคลได้ร่างกายมาเพราะกรรมแต่ง เมื่อได้ร่างกายดีก็ชี้ว่ากรรมแต่งมาดี เมื่อได้ร่างกายไม่ดี ก็เพราะกรรมแต่งมาไม่ดี ผู้ที่ประสงค์กายประเทศอันสมควร เมื่อได้ร่างกายมาไม่ดีก็ไม่ควรที่จะประมาท หาโอกาสคอยประดับประดอง รักษาเยียวยาทะนุถนอมไว้เพื่ออาศัยสร้างคุณงามความดี ที่ได้มาดีก็ไม่ควรที่จะละเลิงหลงไหลตามใจทำกรรมชั่ว พยายามสร้างแต่กรรมดี เสริมกรรมเก่าให้ดียิ่งขึ้น ร่างกายจึงได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่อาศัยอันสมควร

บุคคลเมื่อได้ภูมิประเทศ กายประเทศ เป็นที่อาศัยตั้งแสดงมา แต่ถ้าจิตใจไม่มีธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองรักษา ก็จะหาข้อชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตของตนไม่ได้ จะเป็นเหมือนรถที่ปราศจากสารถึ ย่อมเดินตรงไม่ได้ฉะนั้น จึงต้องมีธรรมประเทศ ประเทศคือธรรมะเป็นที่อาศัยอีกประการหนึ่ง

คำว่า ธรรมะ คือคำสั่งสอนให้ละชั่วประพฤติดี อาทิเช่น ศีล ๕ ก็ได้ชื่อว่าเป็นธรรมะ เรียกว่า มนุษยธรรม บุคคลผู้ไม่มีศีล ๕ จัดว่าเป็นมนุษย์ไม่เต็ม พรหมธรรม ธรรมะที่ทำให้บุคคลให้เป็นพรหม เป็นคนดี คนประเสริฐ มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เทวธรรม ธรรมะที่ทำให้คนให้เป็นเทวดา คือ หิริ ความละอายแก่ใจ ไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ โอตตปปะ ความสะดุ้งกลัวต่อผลของความชั่ว สุกกธรรม ธรรมะฝ่ายดี ฝ่ายขาว คือ กายสุจจริต วชิสุจจริต มโนสุจจริต

รวมถึงถิ่นที่มีศาสนาประกาศสั่งธรรม สอนให้ละโทษ บำเพ็ญคุณประโยชน์ อบรมคุณงามความดี และให้การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด บุคคลผู้มีธรรมะประจำใจ ใจก็รื่นเริงในธรรม เกลียดกลัวธรรมคือความชั่ว พอใจในความดี ธรรมะจึงเป็นประเทศที่สมควรอาศัยอีกประการหนึ่ง

ธรรมะอันเป็นคุณลือรชข้อที่ ๒ คือ สัปปริสุปัสสยะ แปลว่า การคบหาอารยชน คือสัตบุรุษบัณฑิต ข้อที่ ๒ หมายถึงการสังคม กล่าวคือเมื่อบุคคลได้ที่อยู่อาศัยเป็นปฏิรูปเทศแล้ว ก็ควรสำเหนียกว่า ในปฏิรูปเทศนั้นคนดีก็มีคนชั่วก็มาก หากแต่พระพุทธร่องค์ทรงสอนให้สังวรระวัง จะทำการสิ่งใดให้ร่วมกับคนดี คบกับคนดี เข้าข้างคนดี ไม่ควรที่จะเข้าข้างคนชั่ว

ตามธรรมดา ในสังคมมนุษย์ ถ้าจะจัดให้เป็นกลุ่มย่อยได้ ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มคนดี ๑ กลุ่มคนชั่ว ๑ กลุ่มกลาง ๑ การคบหา ถ้าไม่มั่นใจว่าใครดีใครชั่ว ก็วางตัวเป็นกลาง ตรงคุณก่อนจะปลดปล่อย

อันบุคคลที่ได้ชื่อว่า อารยะ คือสัตบุรุษบัณฑิตนั้น ได้แก่คนดี มีการคิดดี พูดดี และทำดี หรือจะกล่าวอีกทีก็คือ ดีสาม งามสี่ คงที่แปด ก็ถูก

ดี ๓ นั้น คือ กายดี ไม่มีกายทุจริต วาจาดี ไม่มีวจีทุจริต ใจดี ไม่มีความคิดเป็นมโนทุจริต

งาม ๔ นั้น คือ กายงาม วาจางาม ใจงาม และความรู้งาม

กายงามนั้นคือกายอ่อนนุ่ม และสะอาดปราศจากความชั่ว ดังคำว่า กายกมม สุจิ เตส กายกรรมสะอาด วาจางามนั้นคือวาจาอ่อนหวาน มีการเจรจาปราศรัยละมุนละไมน่าฟัง ดังคำว่า วจิกมม อนาวลิ วจิกกรรมไม้มัวหมอง ใจงามนั้นคือใจอ่อนโยน ใจสะอาด ใจสงบบริสุทธิ์ ดังคำว่า มโนกมม สุวิสุทธ มโนกรรมผุดผ่องอย่างยิ่ง ดังนี้ ความรู้งามนั้นคือความรู้ของสัตบุรุษบัณฑิตเป็นความรู้ออก หาใช่เป็นความรู้ติดไม้ ความรู้ที่รู้แล้วยังคิดยั้งหวัง เป็นความรู้ที่ไม่งาม ถึงจะมีความรู้ท่วมหัวก็เอาตัวไม่รอด ส่วนความรู้ของสัตบุรุษบัณฑิตเป็นความรู้ที่ไม่ติดไม้หวังไม่ข้อง ต้องด้วยพระพุทธร่องค์ว่า นคติ สงโค วิชานคฺ ทานุํผู้รู้ไม่ติดไม้ข้อง ดังที่กล่าวว่า “รัฐรักษาตัวรอดเป็นยอดดี”

คงที่ ๘ นั้น คือ สัตบุรุษบัณฑิตย่อมเป็นผู้มีจิตหนักแน่นมั่นคง ไม่หลงไม่เผลอ ย่อมเป็นผู้คงที่ในโลกธรรม เรื่องของชาวโลก คือ มีลาภ ๑ เสื่อมลาภ ๑ มียศ ๑ เสื่อมยศ ๑ นินทา ๑ สรรเสริญ ๑ สุข ๑ ทุกข์ ๑ เมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นก็รู้เท่ารู้ทันว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแก่เรา ก็แต่ว่ามันไม่เที่ยงเป็นทุกข์ มีความเปลี่ยนแปลงแปรปรวนเป็นธรรมดา อย่าให้ครอบงำจิต คืออย่ายินดีในส่วนที่น่าปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่น่าปรารถนา

การคบหาสัตบุรุษบัณฑิตย่อมได้กัลยาณมิตร คือเพื่อนแท้เพื่อนดี เพื่อนที่มีเมตตาต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเอื้ออาทรต่อกัน วัลลภถึงกัน ไม่เบียดเบียนกัน ปรารถนาและหวังดีต่อกัน บุคคลที่จัดเป็นกัลยาณมิตรนั้น หาได้หมายเอาคนรุ่นราวคราวเดียวกันเท่านั้นก็หาไม่ หากแต่หมายเอาบุคคลทุกเพศทุกวัยทุกชนชั้น กล่าวสั้นก็คือ มารดาบิดา จัดว่าเป็นกัลยาณมิตรของบุตรธิดา ครูอาจารย์จัดว่าเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ เป็นต้น จนที่สุดญาติร่วมสายโลหิต มิตรร่วมงาน ประชาชนร่วมบ้านในย่านเดียวกัน

ถ้าไม่เป็นกัลยาณมิตร แม้จะใกล้ชิดเป็นญาติก็ไม่สามารถจะคบหา ร่วมความคิด ร่วมกิจการ ร่วมผลประโยชน์กันได้ เป็นไปในลักษณะว่า “ถึงจะเป็นชาติเป็นเชื้อ ถ้าไม่มีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนเนื้อในป่า”

แม้ถ้าไม่เป็นญาติ แต่เป็นกัลยาณมิตรก็คบหาสมาคมได้ เป็นไปตามลักษณะว่า “ถึงไม่ใช่ชาติไม่ใช่เชื้อ ถ้ามีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนเนื้ออาตมา”

การคบหาสัตว์บุรุษบัณฑิตย่อมได้รับคำแนะนำพร่ำสอนให้เป็นคนดี ชักจูงใจให้ทำดี เป็นตัวอย่างที่ดี เพราะ ยี่ เว เสวติ ตาทิส คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น

ธรรมะอันเป็นคุณลอร์ดข้อที่ ๓ คือ อตตสัมมาปณิธิ แปลว่า การตั้งตนไว้ชอบประกอบตนไว้ดี ข้อที่ ๓ นี้ มีความสำคัญ เป็นปัจจุบันที่จะผันพาชีวิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เพราะเหตุว่า บุคคลเมื่อเกิดมาต้องประพฤตินให้สมควรหรือเหมาะสมกับภูมิเดิม ภูมิรู้ ภูมิฐาน ภูมิธรรม หรือ ตั้งตนไว้ชอบตามเพศ ๑ ตั้งตนไว้ชอบตามวัย ๑ ตั้งตนไว้ชอบตามหน้าที่ ๑ ตั้งตนไว้ชอบตามธรรม ๑ ของคนๆ เพื่อจะหลีกเลี่ยงจากอุปสรรคข้อขัดข้องทั้งปวง มาประครองชีวิตให้ดำเนินไปได้สะดวกง่ายดาย เหมือนพายเรือเล็กๆ ข้ามผาก หากจำต้องประครองตัว ประครองเรือ คอยคาคัดจัดให้เรือแล่นผ่านร่องน้ำไป นำให้ถึงจุดหมายโดยสะดวกไม่คิดขัดฉะนั้น

อนึ่ง การตั้งตนไว้ชอบในที่นี้ ไม่เพียงแต่การตั้งหลักปักฐานภายนอก เช่น ก่อร่างสร้างตัวให้เป็นหลักแหล่ง มั่นคง มีครอบครัวเป็นเนื้อเป็นตัว เป็นลำเป็นสัน มีบ้านเรือนเรือรถสวนไร่นาเป็นของตนเป็นต้นเท่านั้น หากแต่เป็นการตั้งตัวภายใน คือตั้งในตัวเราเอง ในตัวเราแยกตัวตนออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนกาย ส่วนวาจา และส่วนใจ การตั้งตนไว้ชอบก็คือการตั้งกายชอบ ตั้งวาจาชอบ ตั้งใจชอบ

การตั้งกายชอบนั้น คือการประกอบภริยาไว้ในระเบียบของกาย คือกายสุจริต มีจิตประกอบด้วยเมตตา กรุณา ไม่ฆ่า ไม่ลัก ไม่ประพฤติล่วงเชื่อสายประเวณี เป็นเมตตาทายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นกิริยาดี กิริยางาม และกิริยาอ่อนน้อม จัดว่าเป็นมงคลอันสูง เพราะเป็นเหตุชักจูงให้บุคคลวางตนเหมาะสม คือสมควรแก่บุคคล แก่หมู่คณะ

การตั้งวาจาชอบ คือการประกอบวาจาให้อยู่ในระเบียบของวาจา คือวจีสุจริต เป็นเมตตาวจีกรรม คือพูดคำจริง พูดคำไพเราะ พูดคำสมัครสมานสามัคคี คำพูดมีประโยชน์ เพราะวาจาเป็นสำคัญในการสังคมและเป็นของมีค่าสูง เป็นเครื่องวัดภูมิชั้นของผู้พูด ในตัวของมนุษย์เราปากสำคัญกว่าส่วนอื่น ดังที่กล่าวไว้ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดีเป็นตรา”

ผู้พูดจึงเป็นผู้เป่า ผู้ฟังจึงเป็นผู้เผา หรือ ความคิดเป็นผู้เป่า คำพูดเป็นผู้เผา คนเขียนเป็นผู้หว่าน คนอ่านคนฟังเป็นผู้เก็บ กล่าวคือคอยเฝ้าฟังแจ้งจดจำคำพูดทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย เหมือนในตัวอย่างไม่มีส่วนอื่นใดจะ

สำคัญไปกว่างา ดังคำว่า “ฆ่าช้างจะเอางา เจรจาจะเอาถ้อยคำ” คำพูดที่เปล่งออกจากปากจะมากหรือน้อย สามารถทำให้ผู้พูดต้องโศกเศร้าหรือร้องไห้ได้

การตั้งใจชอบ คือการประกอบใจให้อยู่ในระเบียบของใจ คือมนัสสุจริต เป็นเมตตามโนกรรม

ตามธรรมดา ใจมีลักษณะคั่นร่น กวัดแกว่ง ชุกช่น คิดโน้นคิดนี้ เช่น คิดโลกอยากได้ของเขา คิดพยายามหาขนาดจวงเวร เห็นผิดเป็นชอบ เห็นชอบเป็นผิด จึงจำต้องตั้งสติเป็นที่เลี้ยงคอยกำกับสนับสนุน ควบคุมให้สงบหนักแน่นมั่นคง ด้วยการภาวนาอบรมให้มีเมตตาต่อมวลมนุษย์และเหล่าสัตว์ ฝึกหัดให้ควรแก่การงาน อาจหาญร่าเริง ให้เย็นเป็นน้ำ คือเป็นน้ำใจ ด้วยวิธีฝึกฝนอบรมให้ก้าวไปสู่ความเป็นผู้มีใจดี คือมีใจสันโดษ ไม่โลภโมหิโทสัน ใจที่ไม่คิดทำร้ายทำลายกันด้วยความเหี้ยมโหด มีความเมตตาหวังความสงบสุขแก่กันและกัน และเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม นำคนให้คิดชอบ ทำชอบ พุดชอบ มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกันและกัน กล่าวสั้นก็คือควบคุม กาย วาจา และใจให้เว้นชั่วประพฤติชอบ ประกอบตนไว้ดี ชื่อว่ามีพุนำพุนให้เจริญก้าวหน้า นำพาให้ประสบ ความเป็นอยู่ดี อยู่ก็เย็นนอนก็สุข พ้นจากความอยู่ร้อนนอนทุกข์ในชีวิตประจำวัน และจะเป็นพุนพุนส่งให้ไป อุปบัติในคติที่ดีมีสุคติเป็นต้น

บุคคลที่เกิดมา มีความต้องการความดีใส่ตัว ไม่ต้องการความชั่วใส่ใจ จึงควรตั้งกายวาจาใจให้ถูกต้อง กล่าวคือต้องตั้งให้ถูกต้อง ถูกทาง ถูกวิธี และถูกศูนย์ ถ้าไม่ถูกศูนย์ก็จะเอียง ถ้าเอียงมากเกินไปก็จะเสียการทรงตัว เมื่อเสียการทรงตัวก็จะตั้งตัวไม่ตรง ต้องหล้ม หรือล้มลุกคลุกคลาน ที่ท่านเรียกว่า “ชีวิตล้มเหลว”

ชีวิตของบุคคลมักมีอุปสรรคมากมายหลายอย่าง แต่อุปสรรคเหล่านั้นเป็นเพียงพายุพัดผ่านมาเป็นครั้ง คราว ส่วนอุปสรรคที่เข็นขาวร้ายเหลือเหนืออุปสรรคเหล่านั้นก็คือการตั้งตัวผิด การตั้งตัวผิดถ้าไม่คิดแก้ไขให้ดี จะมี ชีวิตล้มเหลว ตกอับ อาภัพ ไม่นั่นคง

ธรรมอันเป็นคุณลอร์ดข้อที่ ๔ คือ ปุพเพกตปุญญตา แปลว่า ความเป็นผู้มีบุญอันได้กระทำไว้แล้วในปาง ก่อน ข้อที่ ๔ หมายถึงการทำความดีด้วยกาย วาจา ใจ ที่เป็นสุจริตเป็นธรรม เช่น การให้ทาน การรักษาศีล เจริญภาวนา หรือยื่นความว่า การกระทำความดีทั้งปวงชื่อว่า “บุญ”

บุญที่ได้สั่งสมไว้ในกาลก่อน ส่งเสริมให้เกิดมาในชาตินี้ เมื่อเกิดมาแล้วทำแต่ความดีเสมอไป ความดีที่ทำ นั้นก็จะเป็นปุพเพกตปุญญตาในชาติหน้า ที่ทำในชาติหน้าก็จะเป็นปุพเพกตปุญญตาในชาติต่อๆ ไป เหมือนเมื่อวานนี้เราทำความดี ความดีที่ทำเมื่อวานนี้จะส่งผลให้ในวันนี้ ทำดีในวันนี้ก็จะส่งผลดีในวันต่อๆ ไป ทำดีทั้ง เดือนก็จะได้ดีทั้งเดือน ทำดีทั้งปีก็ได้ดีทั้งปี ทำดีตลอดชาติก็ได้ดีตลอดชาติ เมื่อชาติหน้ามีความดี จะไปไหน จะส่งผลให้ใคร ก็ส่งผลให้เรานั้นเอง

ธรรมดา บุคคลผู้ที่เกิดมาย่อมเป็นไปตามกรรม บางคนเกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวย บางคนเกิดมาในแหล่ง
สลัมต่ำต้อย บางคนยากจน บางคนมั่งมี ที่เป็นดังนี้เพราะกรรมบันดาล สำหรับบุคคลที่มีบุญญาธิการย่อมเกิดใน
ตระกูลสูง มียศศักดิ์ มีอำนาจวาสนา มีบารมี มีเกียรติศักดิ์ มีโชคสมบัติเนืองนอง มีปรีชาเฉลียวฉลาด มี
ความสามารถเป็นพื้นฐาน การบำเพ็ญบุญย่อมมีคุณานิสงส์เป็นอนุภาพ เป็นอภินิหาร เป็นสิริสมบัติ คนมีบุญชื่อว่า
เป็นภัพพบุคคล ประสพผลคือมีอัตรสมบัติ ปัญญาสมบัติ อายุสมบัติ และโชคสมบัติ เมื่อบุญเก่าให้กำลังแก่บุญใหม่
อาจให้สำเร็จมรรคผลนิพพานได้

ส่วนคนไม่มีบุญ เกิดมาจากอัตรสมบัติ เป็นคนไม่สมประกอบ ขาดปัญญาสมบัติ เป็นโง่เขลาเสียดสี ขาด
อายุสมบัติ เกิดมาไม่ก็วันก็ตาย ขาดโชคสมบัติ ยากจนข้นแค้น ทำมาข้าวกล้าแห้งตาย ค้าขายก็ขาดทุน จะพึงคนมี
บุญเขาก็เบือนหน้าหนี

ท่านสาธุชนทั้งหลาย บุคคลเกิดมาเพราะบุญเก่าส่งเสริมสนับสนุน ถ้าเกิดมาไม่ดีแล้วทำความไม่ดีอีก
บุคคลนั้นเรียกว่า “คนมืดมามีมืดไป” เกิดมาไม่ดีแต่มีใจเป็นบุญ ทำแต่ความคิดตลอดไป เรียกว่า “คนมืดมาสว่างไป”
เกิดมาดีเพราะกำลังบุญเก่ามาก แต่ทนความอยากไม่ได้ ความอยากบังคับให้ทำความชั่วร้ายไป เรียกว่า “คนสว่างมา
มืดไป” เกิดมาดีและทำความดีเพิ่มเติมเสมอไป เหมือนเพิ่มน้ำมันในตะเกียง เรียกว่า “คนสว่างมาสว่างไป”

การอยู่ในประเทศอันสมควรเป็นเหตุให้คบหาสมาคมกับสัตบุรุษ การคบหาสมาคมกับสัตบุรุษเป็นเหตุให้ตั้ง
ตนไว้ชอบประกอบคนไว้ดี ทั้ง ๓ ประการนี้ก็คืออาศัยอุปเพกตปัญญา ความเป็นผู้มีบุญอันได้กระทำไว้แล้วใน
กาลก่อน

ธรรมทั้ง ๔ ประการจึงเป็นจุดล่อลวง เป็นเครื่องหมุนหมุนถึงซึ่งกันและกัน พัดผันให้บุคคลบรรลุถึงความ
พร้อมด้วยธัญญาหาร ทรัพย์สมบัติ บริวาร ยศ และเกียรติคุณความดี มีความสุขกายสุขจิต ตามกำลังแห่งการ
ปฏิบัติ ตามสติปัญญา สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสเรียกว่า ธรรมะเป็นจุดล่อลวง นำผู้โดยสารให้ประสบธรรมรส อัน
เป็นที่ประสงคในพระพุทธศาสนา

สถาบันอาศรมศิลป์ได้ตระหนักถึงปัญหาของการศึกษาที่ชั่วช้าเป็นต้วตั้งมาเป็นเวลานาน จนทำให้ผู้เรียน
เปลี่ยนแปลงแยกออกจากสิ่งแวดล้อมและสังคม จึงได้ตั้งอุดมศึกษาทางเลือก เพื่อจะนำไปสู่ความเป็นสถาบัน
การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สูงสุดของมนุษย์ ด้วยความมุ่งหวังที่จะสร้างสรรค์ชุมชนแห่งการเรียนรู้ใหม่ที่ประสม
ประสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับองค์ความรู้ร่วมสมัย ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นไปตาม
พุทธภาษิตที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอันเป็นธรรมะที่เป็นจุดล่อลวง ปรากฏโดยชื่อว่า จักรธรรม ๔ ประการ คือ

ถิ่นที่อยู่ ๑ การคบหาสมาคม ๑ การตั้งตน ๑ บุญกุศลในหนหลัง ๑ ซึ่งเป็นธรรมะเป็นดุจล่อล่อล่อไปสู่ความ
เจริญก้าวหน้า มีอรรถนิยามดังแสดงมา
เอาไว้ ก็มีด้วยประการฉะนี้